JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
L. A. GEELHOED
20 päivänä maaliskuuta 2001 [1]

Johdanto

1. Tässä asiassa Euroopan yhteisöjen komissio pyytää yhteisöjen tuomioistunta toteamaan, että Italian tasavalta ei ole noudattanut EY:n perustamissopimuksen 48 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 39 artikla) mukaisia velvoitteitaan, koska tietyt valtion yliopistot ovat omaksuneet tietyn hallinnollisen ja sopimusoikeudellisen käytännön. Tämän käytännön perusteella tiettyjen dosenttien kokemusta, jonka he ovat hankkineet työskennellessään vieraan kielen lehtoreina ei tunnusteta heitä työhönotettaessa, vaikka nämä oikeudet tunnustetaan kaikille kotimaisille työntekijöille.

2. Tämä asia on jatkoa yhteisöjen tuomioistuimen kahdelle aiemmin antamalle tuomiolle. Nämä asiat ovat asia Allué ja Coonan (jäljempänä asia Allué I) [2] ja yhdistetyt asiat Allué ym. (jäljempänä asia Allué II). [3]

1 — Alkuperäinen kieli: hollanti.
2 — Asia 33/88, tuomio 30.5.1989 (Kok. 1989, s. 1591).
3 — Yhdistetyt asiat C-259/91, C-331/91 ja C-332/91, tuomio 2.8.1993 (Kok. 1993, s. I-4309; Kok. Ep. XII, s. 339).

Asiaa koskevat kansalliset oikeussäännöt

3. Mainituissa asioissa annettujen tuomioiden jälkeen — ja sen jälkeen, kun komissio oli aloittanut EY:n perustamissopimuksen 169 artiklan (josta on tullut EY 226 artikla) nojalla ensimmäisen jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan menettelyn — Italian hallitus antoi lain, jolla oli tarkoitus uudistaa vieraiden kielten opetus Italian yliopistoissa.

4. Tässä 21.6.1995 annetussa laissa (jäljempänä laki 236/95) säädetään seuraavista neljästä keskeisestä seikasta:

a. vieraan kielen lehtorin toimi lakkautetaan ja korvataan "kyseistä kieltä äidinkielenään puhuvan kielten alan asiantuntijan" toimella (jäljempänä kielten alan asiantuntija);

b. yliopistot palkkaavat kielten alan asiantuntijat nykyään yksityisoikeudellisten työsopimusten perus-

teella (eivätkä enää itsenäisen ammatinharjoittajan sopimuksen perusteella),[4] jotka ovat yleensä toistaiseksi voimassa ja poikkeuksellisesti *tiettyjen* vieraiden kielten tilapäisten opetuksen tarpeiden täyttämiseksi määräajan;

c. näiden työntekijöiden työhönotto perustuu julkiseen valintamenettelyyn, jonka yksityiskohdista yliopistot päättävät omien sääntöjensä mukaisesti;

d. aikaisemmin vieraan kielen lehtoreina toimineet ovat työhönotossa etusijalla *ja säilyttävät lisäksi aikaisemmissa työsuhteissaan saavuttamansa oikeudet.*

Esillä olevan asian kannalta on merkitystä erityisesti lain 4 §:n 3 momentilla, jossa säädetään saavutettujen oikeuksien säilymisestä (katso edellä d kohta). Tämä saavutettuihin oikeuksiin liittyvä säännös on taattu kotimaisten työntekijöiden osalta yleisesti vuonna 1962 annetun lain nro 230 nojalla (jäljempänä laki 230/62).

5. Italian yliopistojen itsehallinto-oikeus johtaa kuitenkin siihen, että kielten alan asiantuntijoiden juridista asemaa säädellään laissa 236/95 ja yleisemmin ottaen yksityisoikeudellisessa työoikeudessa lisäksi seuraavissa sopimuksissa: yliopistoja koskeva työehtosopimus, kunkin yliopiston oma työehtosopimus ja kunkin yliopiston ja kielten alan asiantuntijoiden välillä tehty erillinen työsopimus. Yliopistoja koskevan (kansallisen) työehtosopimuksen 51 kohdan 5 alakohdassa määrätään mahdollisuudesta tarjota yliopiston oman työehtosopimuksen perusteella korotettua palkkaa työntekijöiden tuottavuuden ja kokemuksen perusteella.

6. Italian yliopistot ovat valinneet erilaisia tapoja, joilla entisten vieraan kielen lehtorit uudelleen työhönotetaan. Joissakin yliopistoissa on muutettu määräaikaiset työsopimukset toistaiseksi voimassa oleviksi ja entisten lehtorien kokemus on otettu huomioon. Basilicatan, Milanon, Palermon, Pisan ja Rooman La Sapienzan yliopistoissa ja Istituto Universitario Orientale di Napolissa on kuitenkin valittu ratkaisuja, joissa entisten lehtorien aiempaa kokemusta ei täysin oteta huomioon. Nyt esillä olevassa asiassa on kyse siitä, ovatko nämä ratkaisut yhteensopivia yhteisön oikeuden kanssa.

4 — Niin sanottu "contratto di lavoro autonomo".

7. Komissio on lain 236/95 voimaantulon jälkeen saanut entisiltä vieraan kielen lehtoreilta useita kanteluita, joissa he väittävät, että Italian yliopistot ovat syrjineet heitä uudella lailla käyttöön otettuun järjestelmään siirryttäessä (jonka jälkeen entisten vieraan kielen lehtorien toimi on ollut "kielten alan asiantuntijan" toimi).

8. Komissio lähetti näiden kantelujen perusteella Italian tasavallalle 23.12.1996 EY:n perustamissopimuksen 169 artiklan mukaisen virallisen huomautuksen, jossa komissio esitti kaksi väitettä. Ensimmäinen väite koski lehtorien saavutettujen oikeuksien tunnustamatta jättämistä eräissä Italian yliopistoissa ja toinen väite kielten alan asiantuntijoiden oikeudellisessa asemassa tapahtuneita muutoksia. Italian hallitus vastasi siihen 12.3.1997 päivätyllä kirjeellä. Komissio ei ollut tyytyväinen Italian hallituksen vastaukseen, minkä vuoksi se antoi 16.5.1997 perustellun lausunnon. Italian hallitus esitti tarvittavat tiedot, minkä jälkeen komissio lähetti 9.7.1998 täydentävän kirjeen. Tässä kirjeessä muotoiltiin uudelleen komission esittämä ensimmäinen väite ja poistettiin toinen väite.

9. Italian hallituksen toimittamista tiedoista käy komission mukaan ilmi, että EY:n perustamissopimuksen 48 artiklan vastaista toimintaa, jota komissio kuvasi yksityiskohtaisesti 9.7.1998 päivätyssä täydentävässä kirjeessään, ei ole lopetettu. Kirjeessä mainituista yhdeksästä yliopistosta kuuden osalta Italian hallitus ei toimittanut komissiolle todisteita siitä, että kielten alan asiantuntijoille vieraiden kielten lehtoreina ennen lain 236/95 voimaantuloa kertyneet palvelusvuodet olisi tunnustettu palkkauksessa ja sosiaaliturvan osalta.

10. Edellä esitetty johti 28.1.1999 perusteltua lausuntoa täydentävään lausuntoon ja edelleen päätökseen nostaa yhteisöjen tuomioistuimessa nyt esillä oleva kanne. Asiassa pidettiin istunto 11.1.2001.

Asianosaisten ja väliintulijan esittämät väitteet

11. Komissio väittää, että kuusi yliopistoa soveltaa kielten alan asiantuntijoiden työhönotossa käytäntöä, joka ei ole EY:n perustamissopimuksen 48 artiklassa tarkoitetun työntekijöiden vapaan liikkuvuuden mukainen. Tarkoitetussa käytännössä ei tunnusteta kielten alan ammattilaisten ennen lain 236/95 voimaantuloa vieraan kielen lehtoreina hankkimaa kokemusta, vaikka tämä kokemus tunnustetaan kaikkien kotimaisten työntekijöiden osalta. Lain 230/62 2 §:ssä säädetään nimittäin,

että alun perin määräaikaisena voimassa ollut työsopimus muuttuu automaattisesti toistaiseksi voimassa olevaksi työsopimukseksi *siitä päivästä lähtien, jona työntekijä otettiin ensimmäisen kerran työhön.*

Eri yliopistoja koskevat väitteet

12. Komission mukaan Basilicatan yliopistossa aiemmin vieraan kielen lehtorina toimineet kielten alan asiantuntijat saavat samaa palkkaa kuin äskettäin työhön otetut kielten alan asiantuntijat. Vaikka tämä palkka on kansallisessa yliopistoja koskevassa työehtosopimuksessa sovittua palkkaa suurempi, se ei komission mukaan merkitse sitä, että yliopisto olisi ottanut huomioon kunkin entisen lehtorin yksilöllisen kokemuksen, vaikka tätä edellytetään lain 236/95 4 §:n 3 momentissa ja yliopistoja koskevan työehtosopimuksen 51 §:n 5 momentissa, joilla puolestaan pannaan täytäntöön EY:n perustamissopimuksen 48 artiklaa. Komissio viittaa lisäksi siihen, että Italian hallitus tunnustaa implisiittisesti komission väitteen perustelluksi esittämällä, että komission esittämään ongelmaan etsitään ratkaisua uusimalla yliopistoja koskeva työehtosopimus ja siihen perustuvat sopimukset. Italian hallitus toteaa vastauksessaan, että kielten alan asiantuntijoiden saama korvaus on huomattavasti korkeampi kuin yliopistoja koskevan työehtosopimuksen 51 §:n 5 momentissa määrätty peruskorvaus. Täten he saavat riittävän korvauksen ammatillisesta kokemuksestaan. Italian hallitus katsoo lisäksi, että komissio esittää väitteidensä tueksi riittämättömiä todisteita.

13. Milanon yliopistossa yhdessäkään yliopiston työehtosopimuksen määräyksessä ei mainita saavutettuja oikeuksia, eikä palkkaus vaihtele palvelusvuosien määrän mukaan. Yliopisto väittää kylläkin Italian hallituksen 11.12.1998 päivätyn kirjeen mukaan, että aiemmin vieraan kielen lehtoreina toimineet kielten alan ammattilaiset nauttivat etuoikeuksista, mutta tämän väitteen tueksi ei ole esitetty asiakirjoja. Lisäksi yliopistoasioista vastaava ministeri viittaa 23.4.1999 päivätyssä kirjeessään siihen, että Milanon yliopistossa on aloitettu neuvottelut ammattiliittojen kanssa kielten alan asiantuntijoiden palvelusvuosiin perustuvan kohtelun määrittämiseksi uudelleen. Yliopistossa ollaan siis oikealla tiellä. Komissio katsoo, että asian ratkaisua odottaessa täytyy todeta, ettei EY:n perustamissopimuksen 48 artiklaa noudateta. Italian hallitus väittää tähän, että aiemmin vieraan kielen lehtoreina toimineet kielten alan asiantuntijat saavat todellisuudessa jo korkeampaa palkkaa kuin äskettäin työhön otetut kielten alan asiantuntijat. Neuvottelujen aloittaminen ammattiliittojen kanssa tarkoittaa pelkästään sitä, että yliopisto haluaa saattaa asian järjestykseen muodollisesti ja lopullisesti.

14. Istituto Universitario Orientale di Napoli on tehnyt toistaiseksi voimassa olevia työsopimuksia entisten lehtorien kanssa vasta vuodesta 1996, mutta on

komission mukaan liittänyt menettelyyn palkan huomattavan pienentämisen. Komissiolle toimitetuista asiakirjoista käy ilmi, että vuosipalkan noustessa summasta 12 618 650 ITL summaan 17 707 830 ITL työtuntien määrä samalla nousi 114 tunnista 318 tuntiin. Komissio väittää, että kyseessä on vakava rikkominen. Italian hallitus viittaa vastauksessaan siihen, että yliopiston hallinto vahvisti 14.7.1999 tehdyllä päätöksellä kertyneisiin palvelusvuosiin perustuvan palkankorotuksen yliopistoja koskevan työehtosopimuksen 51 §:n mukaisesti ja että jo tätä ennen myönnettiin palkanlisä kertyneen kokemuksen perusteella. Lisäksi Italian hallitus kiistää komission edellä esitetyn laskelman. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus taas esittää väliintulossaan yhdeksän Ison-Britannian kansalaisen antamaa selvitystä, joissa nämä — aiemmin vieraan kielen lehtoreina toimineet henkilöt — väittävät, ettei heille ole myönnetty palkankorotusta. Yhteisön tuomioistuimen 11.1.2001 pidetyssä istunnossa käsiteltiin laajasti Istituto Universitario Orientale di Napolin entisten vieraan kielen lehtorien kohtelua. Istunnossa todettiin, että tilanne on monimutkainen. Selväksi tuli myös, että — siltä osin kuin on jo annettu määräys, jossa otetaan huomioon yksilöllinen työkokemus — määräys on tullut sovellettavaksi vasta mainitulla 14.7.1999 tehdyllä päätöksellä.

15. Palermon yliopistossa on muutettu 40 entisten lehtorien määräaikaista työsopimusta toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi ilman, että mistään asiakirjasta käy ilmi, että saavutetut oikeudet olisi tunnustettu. Tämän vuoksi 38 entistä lehtoria (yhteensä entisiä lehtoreita on 40) [5] on riitauttanut tuomioistuimessa menestyksekkäästi palkkatasonsa, kun taas 11 muussa tapauksessa määräaikainen työsopimus on muutettu toistaiseksi voimassa olevaksi työsopimukseksi. Italian hallituksen väitettä, että Palermon yliopiston tilanne on nyt kunnossa, ei komission arvion mukaan ole kokonaisuudessaan näytetty toteen. Italian hallitus väittää kirjelmissään, että entisten vieraan kielen lehtorien palkkaus on myös tässä tapauksessa tosiasiallisesti äskettäin työhön otettujen kielten alan asiantuntijoiden palkkausta parempi. Komissio kiistää vastauksessaan tämän tosiseikkoja koskevan toteamuksen ja viittaa Italian työtuomioistuimen antamaan tuomioon.

16. Pisan yliopistossa tilanne on verrattavissa Basilicatan yliopiston tilanteeseen. Yksilöllistä kokemusta ei ole otettu huomioon. Pisan yliopiston rehtori väittää 17.7.1998 päivätyssä kirjeessä, joka on liitteenä Italian hallituksen 23.4.1999 päivätyssä kirjeessä, että entisten lehtorien yksilöllinen kokemus on otettu huomioon. Tämä väite perustuu kuitenkin komission arvion mukaan perustellun lausunnon virheelliseen ymmärtämiseen. Yliopiston oma työehtosopimus ei tunnusta *erityistä yksilöllistä* ammattikokemusta. Italian hallitus

5 — Myöhemmissä asiakirjoissa viitataan 39:ään 41 lehtorista.

viittaa vastineessaan siihen, että entisten vieraan kielen lehtorien palkkaukseen on jo vuonna 1994 tehty 30 prosentin korotus ja että tämä korotus on säilytetty lain 236/95 voimaantulon jälkeen.

Yleistä

18. Komissio toteaa yhteenvetona, että edellä mainittujen kuuden yliopiston kielten alan asiantuntijoiden kanssa tekemissä yksittäisissä työsopimuksissa ei tunnusteta niiden kielten alan asiantuntijoiden palvelusvuosia, jotka ovat aiemmin toimineet vieraan kielen lehtoreina. Komissio katsoo, että tämän todistaa se, että neljässä näistä kuudesta yliopistosta käydään paraikaa ammattiliittojen kanssa neuvotteluja saavutettujen oikeuksien tunnustamisesta.

17. Rooman La Sapienzan yliopistossa sovellettavaan työehtosopimukseen ei sisälly määräystä entisten lehtorien kokemuksen huomioonottamisesta ja tilannetta voidaan siten verrata Basilicatan ja Pisan yliopistojen tilanteeseen. Italian hallitus myöntää, että tällainen määräys puuttuu. Komissio ottaa huomioon sen, että Rooman yliopisto on valmistelemassa yksilöllisen kokemuksen tunnustavaa määräystä. Komissio katsoo, että asian ratkaisua odottaessa täytyy todeta, ettei EY:n perustamissopimuksen 48 artiklaa noudateta. Italian hallitus viittaa vastineessaan siihen, että yliopisto on 28.1.1999 tehdyllä päätöksellä tunnustanut palvelusvuosien merkityksen ja myöntänyt niiden perusteella takautuvasti lisäkorvauksen. Komissio kiistää vastauksessaan tämän väitteen paikkansapitävyyden, sillä 28.1.1999 tehty päätös sisältää kylläkin kielten alan asiantuntijoita koskevan palkankorotuksen, mutta siinä ei oteta huomioon palvelusvuosia. Myös Yhdistynyt kuningaskunta tukee tätä kantaa väliintulossaan.

19. Nämä kuusi yliopistoa toimivat komission arvion mukaan lain 236/95 vastaisesti. Italian tasavalta syyllistyy entisten vieraan kielen lehtorien osalta kiellettyyn kansalaisuuteen perustuvaan syrjintään, koska Italian lainsäädännössä (laki 230/62) taataan niiden italialaisten työntekijöiden osalta, joiden työsuhde kuuluu yksityisoikeudellisten työsopimusten piiriin, että aiemmin määräaikaiseksi sovittu työsopimus muuttuu automaattisesti toistaiseksi voimassa olevaksi työsopimukseksi *siitä päivästä lähtien, jona työntekijä otettiin ensimmäisen kerran työhön.* Muistutan, että myös kielten alan asiantuntijoiden työsopimukset ovat luonteeltaan yksityisoikeudellisia.

20. Esitän seuraavassa komission perustelut pääpiirteittäin.

21. Komission pääasiallinen väite on seuraava: Järjestelmästä tulee seurata, että jokaisen kielten alan asiantuntijan osalta tunnustetaan vanhan lakisääteisen järjestelmän aikana syntynyt erityinen yksilöllinen ammattikokemus. Komission arvion mukaan kyseessä on palvelusvuosien todellinen ja yksilöllinen tunnustaminen. Tavalla, jolla tämä tunnustaminen tapahtuu, ei ole merkitystä. Palvelusvuosia ei missään mainituista kuudesta yliopistosta ole tunnustettu todellisella ja yksilöllisellä tavalla.

22. Komission toinen väite koskee tapaa, jolla täytyy todeta, että nämä kuusi yliopistoa eivät tunnusta palvelusvuosia todellisella ja yksilöllisellä tavalla. Komissio esittää esimerkkejä eräistä yliopistoista, jotka ovat ottaneet palvelusvuodet huomioon asianmukaisella tavalla. Komissio viittaa erityisesti ratkaisuihin, jotka on tehty kolmessa jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen toteamista koskevassa menettelyssä alun perin osallisena olleessa yliopistossa eli Aquilan, Venetsian ja Genovan yliopistoissa. Näiden kolmen yliopiston omissa työehtosopimuksissa on määräys saavutettujen oikeuksien tunnustamisesta joko sellaisen erityisen palkankorotuksen avulla, joka vaihtelee kertyneiden palvelusvuosien mukaan (Aquilassa vuosimäärän ja Venetsiassa tuntimäärän perusteella) tai kertakorvauksella, joka myöskin vaihtelee kertyneiden palvelusvuosien mukaan (Genova).

23. Komission kolmas väite koskee todisteiden esittämistä. Komissio on esittänyt kantansa tueksi eräitä asiakirjoja. Italian hallituksen täytyisi todistaa, että näiden asiakirjojen sisältö on virheellinen.

24. Komissio ei kuitenkaan pidä todisteiden esittämistä kovin tärkeänä. Sen arvion mukaan riittää, että entiset lehtorit ja äskettäin työhön otetut kielten alan asiantuntijat saavat samaa palkkaa eli että yksilöllistä työhistoriaa ei oteta huomioon.

25. Komission neljäs väite: komissio katsoo, että EY:n perustamissopimuksen 48 artiklassa kielletyn kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon rikkominen seuraa siitä, että — kuten jo edellä totesin — italialaisten työntekijöiden osalta muutetaan määräaikaiset työsopimukset automaattisesti toistaiseksi voimassa oleviksi työsopimuksiksi *siitä päivästä lähtien, jona työntekijä otettiin ensimmäisen kerran työhön* (lain 230/62 nojalla). Komissio huomauttaa tässä yhteydessä, että myös näiden kuuden yliopiston toimintatapa rikkoo mainittua lakia. Entisten lehtorien tulee kuitenkin edelleen kääntyä italialaisen tuomioistuimen puoleen, jotta heidän oikeutensa tunnustetaan. Se, että henkilön on käännyttävä tuomioistuimen puoleen,

jotta häntä kohdeltaisiin samalla tavoin kuin italialaisia työntekijöitä, on jo sinällään yhteisön oikeuden vastaista.

26. Komission viides väite: sillä ei ole merkitystä, että eräät yliopistot ovat lopettamassa väitettyä syrjintää (Milano) tai ovat jo tehneet näin (Napoli). Komissio viittaa vastauksessaan muun muassa asiaan komissio vastaan Ranska, [6] jossa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että "vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan arvioitaessa sitä, onko jäsenvaltio jättänyt noudattamatta jäsenyysvelvoitteitaan, on otettava huomioon jäsenvaltion tilanne sellaisena kuin se on perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä." [7] Komissio vetoaa lisäksi vakiintuneen oikeuskäytännön perusteella intressiinsä saada yhteisöjen tuomioistuimen tuomio myös tapauksissa, joissa rikkominen on lakannut, ja toteaa, että "yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY:n perustamissopimuksen 169 artiklan perusteella tehtyä kannetta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä arvioidaan komission antaman perustellun lausunnon perusteella, ja komission intressissä on jatkaa aloittamaansa menettelyä myös silloin, kun jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen on loppunut mainitun artiklan 2 kohdassa tarkoitetun määräajan päättymisen jälkeen. Intressinä voi olla muun muassa tarve määrittää perusta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä mahdollisesti aiheutuvalle jäsenvaltion vastuulle muita jäsenvaltioita, yhteisöä tai yksityishenkilöjä kohtaan." Tässä tapauksessa komission mukaan kyseessä on vastuun määrittäminen entisiin lehtoreihin nähden.

27. Komission kuudes väite liittyy siihen, voidaanko Italian hallitusta arvostella toiminnastaan. Italian hallitus olisi komission mukaan voinut lähettää hallinnollisen kiertokirjeen lain 236/95 4 §:n soveltamiseen liittyvistä asioista. Tällaisella kiertokirjeellä olisi voitu järjestää kunnolla ja yhtenäisesti entisten vieraan kielen lehtorien siirtyminen kielten alan asiantuntijoiksi. Italian hallitus ei ole kuitenkaan tehnyt tätä, jolloin jokainen yliopisto on soveltanut mainittua pykälää omalla tavallaan.

28. Italian hallitus painottaa vastineessaan kyseisten yliopistojen tosiasiallista tilannetta. Joko kyseessä ei ole aineellisesti (Italia käyttää lisäksi termiä "substantiaalisesti") entisten lehtorien epäedullinen kohtelu, jonka komissio on tässä tapauksessa osoittanut riittämättömällä tavalla, tai yliopistot ovat poistamassa epäedullista tilannetta. Italiaa koskevat syytökset ovatkin siten luonteeltaan muodollisia.

29. Italian hallitus väittää, ettei yliopistoissa ole tarkoitusta syrjiä lehtoreita

6 — Asia C-166/97, tuomio 18.3.1999 (Kok. 1999, s. I-1719, 18 kohta).

7 — Yhteisöjen tuomioistuin viittaa puolestaan mm. asiassa C-60/96, komissio v. Ranska, 3.7.1997 annettuun tuomioon (Kok. 1997, s. I-3897, 15 kohta) ja asiassa C-3/96, komissio v. Alankomaat, 19.5.1998 annettuun tuomioon (Kok. 1998, s. I-3031, 36 kohta).

muihin työntekijöihin nähden. Hyvä täytäntöönpano vaatii aikaa, varsinkin kun otetaan huomioon entisten lehtorien työsuhteen konfliktiherkkyys.

30. Huolimatta siitä, mikä yliopistoissa oli tarkoituksena ei kyseessä myöskään ole todellinen syrjintä, koska on osoitettu, että entiset lehtorit saavat korkeampaa palkkaa kuin äskettäin työhön otetut kielten alan asiantuntijat.

31. Italian hallitus ei myöskään hyväksy, että komissio käyttää lakia 230/62 perustana vertailuille kotimaisiin työntekijöihin. Tätä lakia ei voida verrata lakiin 236/95. Ensiksi mainitussa laissa säädetään määräaikaisten työsopimusten automaattisesta muuttamisesta, mutta laissa 236/95 ei ole tätä koskevia säännöksiä. Entiset lehtorit voidaan nimittäin valita kielten alan asiantuntijaksi vain, mikäli he läpäisevät valintakokeen.

32. Italian hallitus viittaa lisäksi italialaisten yliopistojen taloudelliseen ja juridiseen itsehallinto-oikeuteen. Saavutettujen oikeuksien tunnustaminen on tyypillinen sopimusoikeudellinen kysymys, joka liittyy yliopiston ja entisen lehtorin väliseen suhteeseen. Julkinen elin ei voi ratkaista tällaista kysymystä yksipuolisesti. Lisäksi Italian hallitus katsoo, että komissio on ylittänyt toimivaltansa esittämällä eräitä ehdotuksia, joiden avulla kysymys voitaisiin ratkaista. Tällaisten ehdotusten esittäminen ei kuulu komission toimivaltaan vaan kansallisen lainsäätäjän suvereniteettiin.

33. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus tukee komission kantaa. Kyseinen hallitus viittaa erityisesti siihen, että velvollisuus ottaa huomioon ammatillinen kokemus merkitsee velvollisuutta ottaa huomioon koko ammattikokemus. Se kiistää väitteen, jonka mukaan EY:n perustamissopimuksen 48 artiklan rikkominen olisi pelkästään muodollista. Hallitus saa myös edelleen Ison-Britannian kansalaisilta valituksia entisten lehtorien kohtelusta Italiassa.

Aiemmat asiat, jotka liittyvät Italian vieraan kielen lehtoreihin

34. Yhteisöjen tuomioistuin on antanut tuomion jo kolmessa aiemmassa asiassa, jotka liittyvät vieraan kielen lehtorien asemaan Italiassa. Näitä ovat ensinnäkin 2 kohdassa mainitut asiat Allué I ja Allué II. Näiden asioiden johdosta Italia on muut-

tanut kansallista lainsäädäntöään. Kolmas asia on asia Petrie ym. [8] Käsittelen näitä asioita tässä siltä osin kuin niillä on merkitystä esillä olevan asian ratkaisuehdotuksen kannalta.

35. Asiassa Allué I annettu tuomio koski yliopistojen ja vieraan kielen lehtorien välisen työsuhteen pituutta. Työsuhteen kesto oli rajattu yhteen vuoteen, ja sitä oli mahdollista jatkaa enintään viiden vuoden ajaksi, vaikka tällainen rajoitus ei periaatteessa koskenut muita, vastaavassa tilanteessa olevia työntekijöitä. Yhteisöjen tuomioistuin vertasi vieraan kielen lehtoreita vakinaisiin opettajiin, jotka on otettu työhön työsopimuksen perusteella ja joilla on opetustehtävä ilman, että he ovat osallistuneet avoimeen valintakokeeseen.

36. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi seuraavan päättelyn nojalla, että rajoitus oli kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää. Työsuhteen keston rajoitusta sovelletaan kyseisen työntekijän kansalaisuudesta riippumatta, mutta se koskee pääasiallisesti työntekijöitä, jotka ovat toisten jäsenvaltioiden kansalaisia. Vain 25 prosenttia vieraan kielen lehtoreista oli Italian kansalaisia. [9] Yhteisöjen tuomioistuin ei hyväksynyt Italian hallituksen esittämiä työsuhteen keston rajoittamisen hyväksyttävyyttä koskevia perusteluja.

37. Asiassa Allué II annetussa tuomiossa tarkennettiin asiassa Allué I annettua tuomiota. Tuomiolauselmassa todetaan seuraavaa: "On perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohdan vastaista, että jäsenvaltion lainsäädännössä rajoitetaan vieraan kielen opettajien työsopimusten kesto kaikissa tapauksissa yhteen vuoteen, minkä jälkeen niiden voimassaoloa voidaan jatkaa, silloin kun tällaista rajoitusta ei periaatteessa ole asetettu muille opettajille." Tällä tuomiolla on lisäksi arvoa siinä mielessä, että yhteisöjen tuomioistuin ei viittaa mihinkään tiettyyn viiteryhmään (vakituiset opettajat, joilla on työsopimus), vaan vertaa tilannetta yleisesti muuhun opetushenkilökuntaan.

38. Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että jäsenvaltiot voivat yliopistojensa hyvän hallinnon varmistaakseen vahvistaa toimenpiteitä, joita sovelletaan erotuksetta ja jotka voivat vaikuttaa erityisesti muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin. Tällaisiin toimenpiteisiin voi liittyä myös työsuhteen keston rajoituksia. Tällaisten toimenpiteiden tulee kuitenkin olla suhteellisuusperiaatteen mukaisia. Työsopimusten rajoitettu kesto ei noissa yhdistetyissä asioissa täyttänyt tätä vaatimusta. Vieraan kielen opettamiselle on tavallisesti pysyvä tarve. Tällaisessa tapauksessa ei ole suhteellisuusperiaatteen mukaista ottaa järjestelmällisesti lehtoreita työhön pelkästään joksikin tietyksi ajaksi. Mikäli jotakin tiettyä kieltä koskeva tilanne muuttuu eikä jonakin tiettynä ajankohtana enää ole ole-

8 — Asia C-90/96, tuomio 20.11.1997 (Kok. 1997, s. I-6527).

9 — Myös myöhemmissä menettelyissä käytetään tätä samaa osuutta. Koska prosenttiosuutta ei ole kiistetty tässä asiassa, käytän sitä myös ennakkoratkaisuehdotukseni lähtökohtana.

massa tarvetta tietyn kielen opettajille, käytettävissä on muita keinoja hankkiutua eroon tarpeettomaksi käyneistä lehtoreista. Tarpeettomaksi käyneet lehtorit on mahdollista esimerkiksi irtisanoa ja näin mukauttaa työntekijöiden määrä uuden tilanteen mukaiseksi. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että tällainen toimenpide rajoittaa työntekijöiden vapaata liikkuvuutta vähemmän kuin toimenpide, josta kyseisissä yhdistetyissä asioissa oli kyse.

39. Asiassa Petrie ym. käsiteltiin italialaista määräystä, joka koski virkoihin ja viransijaiseksi pääsyä yliopiston opetustehtäviin, joista maksetaan korvaus. Yhteisöjen tuomioistuin vertasi tuomiossaan vieraiden kielten lehtoreita pääasiassa vakinaisiin opettajiin ja vakinaisiin tutkijoihin, jotka on otettu työhön avoimen valintakokeen perusteella. Vakinaisten tutkijoiden osalta todettiin lisäksi, että heidän opetustaitonsa ja tieteellinen pätevyytensä on arvioitava. Näihin kahteen ryhmään kuuluvia työntekijöitä voidaan palkata viransijaisiksi, mutta vieraiden kielten lehtoreita ei. Yhteisöjen tuomioistuin perusti tuomionsa päättelyyn, jonka mukaan vieraiden kielten lehtorit eivät ole samassa tilanteessa kuin mainitun kahden ryhmän työntekijät, eikä heitä täten voida verrata näihin ryhmiin. Tämän päättelyn ytimenä on se, että yliopistoissa voidaan hyvin käyttää kaikille avoimia valintakokeita ehtona viransijaiseksi pääsylle, että vieraiden kielten lehtorit eivät ole osallistuneet tällaisiin kokeisiin ja että tällaisten kokeiden järjestäminen pelkästään viransijaisen toimea varten olisi epätarkoituksenmukaista ("yliopistojen hyvän hallintotavan vastaisia"). Yhteisöjen tuomioistuin lisäsi vielä, että kansallinen laki olisi syrjivä, jos viransijaisiksi voisivat päästä muut ammattiryhmät, jotka eivät, kuten eivät myöskään vieraiden kielten lehtorit, ole osallistuneet kaikille avoimiin valintakokeisiin.

Työntekijöiden vapaa liikkuvuus

40. Ennen kuin siirryn käsittelemään itse esillä olevan asian oikeudellisia erityispiirteitä, käsittelen lyhyesti yhteisöjen tuomioistuimen muuta työntekijöiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvää oikeuskäytäntöä, jolla on merkitystä esillä olevan asian kannalta. Haluan tässä yhteydessä tarkastella erityisesti sitä, miten välillisen syrjinnän osalta pannaan täytäntöön EY:n perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohtaa, jossa määrätään seuraavaa: "Se [työntekijöiden vapaa liikkuvuus] merkitsee, että kaikki kansalaisuuteen perustuva jäsenvaltioiden työntekijöiden syrjintä työsopimusten tekemisessä sekä palkkauksessa ja muissa työehdoissa poistetaan".

41. Yhteisöjen tuomioistuin on jo useita kertoja selittänyt syrjinnän käsitettä, sellaisena kuin se on kuvattu EY:n perustamissopimuksen 48 artiklassa. Yhteisöjen tuomioistuin on näissä tapauksissa viitannut siihen, että yleinen kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kielto, josta määrätään EY:n perustamissopimuksen 6 artiklassa (josta on muutettuna tullut EY 12 artikla), on määritelty tarkemmin

perustamissopimuksen alaan kuuluvien erityisalojen osalta. Kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa täytyy tulkita laajasti. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan 48 artikla ei kiellä vain näkyvää kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää vaan lisäksi kaikki peitellyn syrjinnän muodot, jolloin soveltamalla muita erotteluperusteita tosiasiallisesti päädytään samaan lopputulokseen.

42. Yhteisöjen tuomioistuin esitti asiassa O'Flynn [10] antamassaan tuomiossa yhteenvedon työntekijöiden kansalaisuuteen perustuvasta peitellystä ja välillisestä syrjinnästä. Toistan seuraavassa tämän yhteenvedon:

"17. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sekä perustamissopimuksen 48 artiklaan että asetuksen N:o 1612/68 7 artiklaan otettu yhdenvertaisen kohtelun periaate ei kiellä pelkästään kansalaisuuteen perustuvaa ilmeistä syrjintää, vaan myös kaikki peitellyn syrjinnän muodot, jolloin soveltamalla muita erotteluperusteita tosiasiallisesti päädytään samaan lopputulokseen.

18. Siten on pidettävä välillisesti syrjivinä sellaisia kansallisen oikeuden edellytyksiä, jotka siitä huolimatta, että niitä sovelletaan tekemättä eroa kansalaisuuden perusteella, kohdistuvat vaikutuksiltaan kuitenkin olennaisesti taikka suurimmaksi osaksi siirtotyöläisiin; samoin välillisesti syrjivinä on pidettävä sellaisia kansallisen oikeuden erotuksetta sovellettavia edellytyksiä, jotka kotimaiset työntekijät pystyvät siirtotyöläisiä helpommin täyttämään, kuin myös niitä edellytyksiä, joihin sisältyy vaara siitä, että niiden vaikutukset ilmenevät erityisesti siirtotyöläisten vahingoksi.

19. Asia on toisin ainoastaan silloin, jos säännökset ovat perusteltuja objektiivisten ja kyseisten siirtotyöläisten kansalaisuudesta riippumattomien perusteiden nojalla ja jos säännökset ovat oikeassa suhteessa kansallisessa oikeudessa hyväksyttävästi tavoiteltuun päämäärään.

20. Koko tästä oikeuskäytännöstä ilmenee, että kansallisen oikeuden säännöstä, jollei se ole objektiivisesti perusteltu ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään, on pidettävä välillisesti syrjivänä, jos sen vaikutukset kohdistuvat ominaislaatunsa vuoksi enemmän siirtotyöläisiin kuin kotimaisiin työntekijöihin ja jos säännös sen vuoksi sisältää vaaran erityisesti siirtotyöläisten joutumisesta huonompaan asemaan.

21. Tältä osin ei ole tarpeen todeta sitä, että siinä joukossa, johon kyseisen säännöksen vaikutukset käytännössä kohdistuvat, siirtotyöläisten suhteellinen osuus on olennaisesti suurempi.

10 — Asia C-237/94, tuomio 23.5.1996 (Kok. 1996, s. I-2617).

On riittävää todeta, että tämä säännös on omiaan vaikuttamaan kyseisellä tavalla. On lisättävä, että niitä syitä, joiden vuoksi siirtotyöläinen päättää käyttää oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen yhteisön alueella, ei voida ottaa huomioon arvioitaessa kansallisen säännöksen syrjivyyttä. Mahdollisuutta vedota niinkin perustavanlaatuiseen vapauteen kuin henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen ei näet voida rajoittaa tällaisilla puhtaasti subjektiivisilla seikoilla." [11]

Asian arviointi

Pääasia

43. Hiljattain asiassa Österreichischer Gewerkschaftsbund annetussa tuomiossa [12] kysymys oli — samoin kuin esillä olevassa asiassa — siitä, että aiempaa kokemusta ei otettu huomioon työsopimuksella työhön otettujen opettajien palkkauksessa. Mainitussa asiassa kyseessä olevassa Itävallan kansallisessa lainsäädännössä säädettiin muissa jäsenvaltioissa työskenneltyjen ajanjaksojen huomioonottamiselle edellytyksiä, jotka olivat tiukempia kuin Itävallassa kertyneitä työskentelykausia koskevat edellytykset. Yhteisöjen tuomioistuin totesi, että tällainen kansallinen säädös on — muun muassa — EY:n perustamissopimuksen 48 artiklan vastainen. Tämä asia oli jatkoa aiemmille asioille, joissa oli pidetty välillisenä syrjintänä sitä, ettei muissa jäsenvaltioissa kertyneitä työskentelykausia ollut otettu huomioon. [13] Totean lisäksi vielä, että tällä tuomiolla vahvistettiin jälleen kerran yhteisöjen tuomioistuimen vakiintunut oikeuskäytäntö, jonka mukaan EY:n perustamissopimuksen 48 artiklan 4 kohdan julkishallinnon palvelussuhteita koskeva poikkeus ei koske opettajia.

44. Katson, että tämän asian pääasiallinen kysymys on seuraava: onko Italia pannut riittävässä määrin täytäntöön asioissa Allué I ja Allué II annetut tuomiot, joissa yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että vieraiden kielten lehtorien työhönottotapaan liittyi kansalaisuuteen perustuvaa peiteltyä syrjintää, joka on EY:n perustamissopimuksen 48 artiklan nojalla kiellettyä? Yhteisöjen tuomioistuimen lähtökohtana oli ollut, että nämä lehtorit ovat ennen kaikkea työntekijöitä, jotka ovat muiden jäsenvaltioiden kuin Italian kansalaisia.

45. Näiden tuomioiden täytäntöönpanemiseksi on annettu jo useita kertoja mainittu, 21.6.1995 annettu laki (laki 236/95). Lähden käsityksestä, että laki 236/95 sinänsä täyttää yhteisön oikeuden vaatimukset. Mainittu laki sinänsä ei myöskään ole riidan aiheena esillä olevassa asiassa.

11 — Tuomiossa viitataan useisiin aiempiin tuomioihin, jotka ovat tässä esitetyn yhteenvedon perustana.

12 — Asia C-195/98, tuomio 30.11.2000 (Kok. 2000, s. I-10497).

13 — Asia C-419/92, Scholz, tuomio 23.2.1994, (Kok. 1994, s. I-505); asia C-15/96, Schöning-Kougebetopoulou, tuomio 15.1.1998, (Kok. s. I-47) ja 12.3.1998, komissio v. Kreikka (C-187/96, Kok. s. I-1095).

Esillä olevassa asiassa on kyse sen arvioimisesta, millä tavalla mainittua lakia pannaan täytäntöön eli siitä, missä määrin hallinnollinen käytäntö vastaa Italiassa mainitun lain sisältöä ja vaikutusalaa. Ei ole tarpeen todistaa, että tämä hallinnollinen käytäntö on sekä juridisesti että tosiasiallisesti melko monimutkainen, kun otetaan huomioon yliopistojen itsehallintooikeus kielten alan asiantuntijoiden työhönotossa. Muistutan, että kielten alan asiantuntijoiden juridista asemaa säätelevät mainitun lain lisäksi myös useat sopimukselliset ratkaisut (katso tämän ratkaisuehdotuksen 5 kohta).

46. En pidä erityisen merkittävinä vaikeuksia, joita monimutkaisesta ja hajautetusta täytäntöönpanotavasta seuraa. Yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä on selvittää, voiko Italian hallitus todistaa, että (entisten) vieraiden kielten lehtorien syrjinnästä johtuva yhteisön oikeuden rikkominen on päättynyt; yhteisöjen tuomioistuin totesi tämän rikkomisen ensimmäisen kerran jo 30.5.1989 asiassa Allué I antamassaan tuomiossa. Katson, että Italian hallitukselta voidaan edellyttää, että aiemmin todetun syrjinnän poistaminen on myös käytännössä toteutunut kokonaan, varsinkin kun otetaan huomioon, että asiassa Allué I annetusta tuomiosta on jo vuosia. Ei voi riittää, että Italian hallitus vain osoittaa, että asia on järjestymässä. Toisin sanoen merkitystä on tuloksella, ei suoritetuilla ponnisteluilla.

47. On itsestään selvää, että entisten vieraiden kielten lehtorien tasa-arvoiseen kohteluun kuuluu sen lisäksi, että heidän katsotaan olevan toistaiseksi voimassa olevassa työsopimuksessa — josta asioissa Allué I ja II juuri oli kyse — myös se, että tällainen työsuhde täyttää Italian työoikeuden normaalit periaatteet. Aiemmin hankitun kokemuksen huomioonottaminen on tällainen periaate, mikä käy ilmi muun muassa laista 230/62 sekä lain 236/95 4 §:n 3 momentista. Myös komission käsityksen mukaan järjestelmän täytyy johtaa siihen, että jokaisen kielten alan asiantuntijan erityinen yksilöllinen kokemus tunnustetaan. Italian hallitus ei periaatteessa vastusta tätä. Viittaan lisäksi vielä siihen, että myös muiden jäsenvaltioiden kansallisessa oikeudessa otetaan työoikeuden periaatteena huomioon henkilön yksilöllinen työkokemus. Viittaan tässä kohdassa yhteisöjen tuomioistuimen antamiin eri tuomioihin sekä hiljattain asiassa Österreichischer Gewerkschaftsbund annettuun tuomioon, jotka liittyvät yksilöllisen työkokemuksen huomioonottamiseen.

48. En pidä tässä yhteydessä tärkeänä sitä, millä tavalla tunnustaminen tapahtuu. Palkkauksen ja aiemman kokemuksen laajuuden välillä täytyy kuitenkin olla suhde. Eihän tietenkään voi olla niin, että yhden vuoden työkokemuksesta palkitaan samalla tavalla kuin 20 vuoden työkokemuksesta. Tässä asiassa, jossa on kyse EY:n perustamissopimuksen 48 artiklan mahdollisesta rikkomisesta käsitellään sitä, sovelletaanko italialaisia työntekijöitä koskevaa työoikeuden tärkeää periaatetta

myös entisiin lehtoreihin. Kun otetaan huomioon, että pidän keskeisenä tasa-arvoista kohtelua työoikeuden kannalta, en pidä merkityksellisenä lain 230/62 tai lain 236/95 käyttämistä viitekohtana.

49. Yhteisöjen tuomioistuimen tulee nyt ratkaista, ottavatko asianosaiset yliopistot entisten vieraiden kielten lehtorien työkokemuksen huomioon (riittävällä tavalla). Komission esittämistä tiedoista käy ilmi, että joissakin tapauksissa ei ole otettu huomioon työkokemusta. Viittaan tässä yhteydessä siihen, että eräät yliopistot maksavat samaa palkkaa entisille lehtoreille ja äskettäin työhön otetuille kielten alan asiantuntijoille, eikä yhdessäkään näistä yliopistoista oteta huomioon henkilön yksilöllistä työkokemusta.

50. Tällaisissa tilanteissa on jo kyseessä perustamissopimuksen rikkominen, mikäli Italian hallitus ei pysty osoittamaan, että — toisin kuin mitä komissio esittää — työhistoria on otettu huomioon. Varsinkin tässä tapauksessa, joka liittyy yhteisöjen tuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanoon, jäsenvaltiolla on velvollisuus osoittaa, että se nykyään toimii siltä edellytetyllä tavalla.

Soveltaminen

51. Italian yliopistoilla on laaja itsehallinto-oikeus kielten alan asiantuntijoiden työhönottamisessa. Tästä itsehallinto-oikeudesta seuraa moninaisia ratkaisutapoja. Kukin yliopisto määrää itse, ottaako se huomioon kielten alan asiantuntijoiden työkokemuksen sekä millä tavalla se ottaa kokemuksen huomioon. Tämä itsehallinto-oikeus vahvistaa sinällään epäilystä siitä, että kaikissa tapauksissa ei saavuteta yhteisön oikeuden edellyttämää lopputulosta eli yksilöllisen työkokemuksen huomioonottamista.

52. Tätä koskeekin osapuolten välinen varsinainen riita, mikä tuli jälleen selväksi istunnossa. Italian hallitus ei periaatteessa kiistä sitä, että yksilöllinen työkokemus täytyy ottaa huomioon, mutta kiistää komission tosiseikkoja koskevan arvion siitä, jonka mukaan kuusi yliopistoa ei ota huomioon työkokemusta. Italian hallitus ei lisäksi hyväksy sitä, että komissio käyttää viitekohtana lakia 230/62.

53. Yksilöllinen työkokemus voidaan ottaa huomioon useilla eri tavoilla. Komissio mainitsee yhteisöjen tuomioistuimelle esittämässään kanteessa eräitä esimerkkejä (Aquila, Venetsia, Genova). Mielestäni tässä asiassa ei ole tarpeen käsitellä näitä esimerkkejä yksitellen. Merkitystä on saavutettavalla tuloksella eli sillä, että entisten lehtorien työsopimuksissa otetaan huomioon yksilöllinen työkokemus. Asianosaisten toimittamien tietojen perusteella

arvioin näiden kuuden yliopiston tilannetta seuraavasti:

— Basilicatan, Pisan ja Rooman yliopistoissa ei oteta huomioon entisten lehtorien työkokemusta. Entisen lehtorit saavat saman palkan kuin äskettäin työhön otetut kielten alan asiantuntijat. Italian hallitus ei kiistä tätä. En pidä tässä yhteydessä merkityksellisenä sitä, että entisten lehtorien (ja siten myös äskettäin työhön otettujen kielten alan asiantuntijoiden) palkkaus on korkeampi kuin peruspalkka, josta on määrätty yliopistoja koskevassa kansallisessa työehtosopimuksessa.

— Milanon ja Palermon yliopistojen tapauksessa osapuolet eivät ole saavuttaneet yksimielisyyttä siitä, otetaanko työkokemus huomioon. Mielestäni Italian hallitus ei ole osoittanut, että työhistoria otettaisiin huomioon. Italian hallituksen kannan todisteeksi ei ole esitetty asiakirjoja. Palermon tapauksessa tämä kanta näyttää olevan ristiriidassa myös Italian työtuomioistuimessa vireillä olleen oikeudenkäynnin kanssa, sillä tuossa oikeudenkäynnissä 38 entistä lehtoria oli menestyksekkäästi riitauttanut palkkatasonsa. Lisään tähän vielä, että ei ole lainkaan todistettu, että entisten lehtorien *yksilöllinen* työkokemus olisi otettu huomioon.

— Istituto Universitario Orientale di Napolin tilanne on monitahoinen, eikä ole selvää, miten entisten lehtorien palkkaus on kehittynyt varsinkaan suhteessa työtuntien määrään. Mielestäni merkitystä on sillä, että istunnossa kävi selväksi, että vaikka on annettu määräys, jossa määrätään yksilöllisen työkokemuksen huomioonottamisesta, määräys on tullut voimaan vasta 14.7.1999 tehdyllä päätöksellä. Tämä päivämäärä on myöhempi kuin päivämäärä, jona komissio antoi perustellun lausunnon, eli päivämäärä 28.1.1999.

54. Yhteenvetona katson, että Italian hallitus ei ole onnistunut osoittamaan, että näissä kuudessa yliopistossa olisi otettu huomioon entisten lehtorien yksilöllinen työkokemus. Täten Italian hallitus ei voi taata, että (entisten) vieraiden kielten lehtorien syrjinnän muodostama yhteisön oikeuden rikkominen olisi päättynyt; yhteisöjen tuomioistuin vahvisti tämän rikkomisen ensimmäisen kerran jo 30.5.1989 asiassa Allué I antamassaan tuomiossa. Tätä rikkomista ei voida perustella millään.

55. Ehdotan sen vuoksi, että yhteisöjen tuomioistuin toteaa, ettei Italian tasavalta ole eräiden julkisten yliopistojen käyttöönottaman hallinnollisen käytännön ja sopimuskäytännön osalta noudattanut EY:n perustamisopimuksen mukaisia jäsenyysvelvoitteitaan.

Toissijainen arviointi

56. Katson, että olen edellä käsitellyt riittävästi komission kolmea ensimmäistä väitettä, joita pääasiallisesti tuen, mikä mainittakoon selkeyden vuoksi. En sen vuoksi pidä tarpeellisena käsitellä laajasti edellytyksiä, joita komissio asettaa työkokemuksen huomioonottamiselle. Käsittelen seuraavassa siltä varalta, että yhteisöjen tuomioistuin päättää olla hyväksymättä perustelujani tai hyväksyy ne vain osittain, toissijaisesti vielä jäljellä olevia väitteitä, jotka komissio on esillä olevassa asiassa esittänyt, sekä — tarpeen mukaan — Italian hallituksen puolustukseen esittämää.

57. Komission neljäs väite koskee entisten lehtorien vertaamista työntekijöihin, joiden työsuhde kuuluu yksityisoikeuden alaisuuteen, ja kyseisten lehtorien oikeuksien vertaamista erityisesti lakiin 230/62 perustuviin oikeuksiin. Kysymys onkin, onko komissio tehnyt oikean vertauksen. Kysymyksen voi jakaa seuraaviin osiin:

a. Onko oikein verrata entisiä lehtoreita italialaisiin työntekijöihin yleensä, vai pitäisikö käyttää tarkemmin määriteltyä viiteryhmää? Muistutan, että kolmessa aikaisemmassa yhteisöjen tuomioistumessa käsitellyssä asiassa entisiä lehtoreita on verrattu erityisiin opetushenkilökunnan ryhmiin.

b. Voidaanko lakiin 230/62 perustuvia oikeuksia verrata lakiin 236/95 perustuviin oikeuksiin, kun entiset lehtorit voidaan ottaa työhön kielten alan asiantuntijoina vain siinä tapauksessa, että he läpäisevät valintakokeen, eikä kyseessä siis ole työsopimuksen automaattinen muuttaminen?

c. Seuraako laista 230/62, että italialaisten työntekijöiden yksilöllinen työkokemus täytyy ottaa tehokkaasti huomioon, vai riittääkö palvelusvuosien yleisempi tunnustaminen?

d. Eivätkö entiset vieraiden kielten lehtorit voi yhtä lailla vedota lakiin 230/62, mikäli heidän yksilöllistä työkokemustaan ei heidän näkemyksensä mukaan ole otettu huomioon?

e. Mikäli vastaus d kohdan kysymykseen on myönteinen, onko oikein, että entiset lehtorit joutuvat kääntymään italialaisen tuomioistuimen puoleen saadakseen oikeutensa turvatuksi, kun otetaan huomioon, että heidän oikeutensa perustuvat (myös) yhteisön oikeuteen?

58. A kohta: komissio käyttää viiteryhmänä italialaisia työntekijöitä, joiden työsopimukset kuuluvat yksityisoikeuden alaisuuteen. Entisiä vieraiden kielten lehtoreita tulee kohdella italialaisten työntekijöiden kanssa samanarvoisesti. Lisäksi komissio käyttää toista vertailua: se vertaa entisiä vieraiden kielten lehtoreita äskettäin työhön otettuihin kielten alan asiantuntijoihin: koska entisten vieraiden kielten lehtorien työkokemus on toisenlainen kuin äskettäin työhön otettujen kielten alan asiantuntijoiden, heitä täytyy myös kohdella toisella tavalla. Mielestäni on yllättävää, että komissio ei vertaile heitä sellaisiin toisiin yliopistojen työntekijäryhmiin nähden, joiden työkokemusta voidaan verrata entisten vieraiden kielten lehtorien työkokemukseen. Mikäli komissio olisi osoittanut, että yksilöllinen työkokemus otetaan huomioon yliopistojen vertailukelpoisten henkilökuntaryhmien osalta, joihin kuuluu pääasiassa italialaisia työntekijöitä, olisi voitu helposti todeta, että EY:n perustamissopimuksen 48 artiklaa on rikottu. Yhteisöjen tuomioistuimen aiemmin antamat kolme Italian vieraiden kielten lehtoreita koskevaa tuomiota tarjoavat tältä osin riittävästi liittymäkohtia.

59. Pidän kuitenkin entisten vieraiden kielten lehtorien vertaamista italialaisiin työntekijöihin yleensä tässä tapauksessa riittävän konkreettisena EY:n perustamissopimuksen 48 artiklassa tarkoitetun peitellyn syrjinnän toteamista varten. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä [14] seuraa, että kyseessä voi olla syrjintä, mikäli yleiseen lakiin perustuvia oikeuksia ei sovelleta tiettyyn työntekijäryhmään, joka koostuu pääasiassa jonkin toisen jäsenvaltion kansalaisista.

60. B kohta: komissio perustaa kanteensa lain 230/62 säännöksiin eli siihen, että määräaikainen työsopimus muuttuu italialaisten työntekijöiden osalta automaattisesti toistaiseksi voimassa olevaksi työsopimukseksi *siitä päivästä lähtien, jona työntekijä otettiin ensimmäisen kerran työhön*, mikä on toisin kuin tapa, jolla kuusi yliopistoa panee täytäntöön lakia 236/95. Italian hallitus kiistää vertauksen soveltuvuuden, koska entisten vieraiden kielten lehtorien osalta ei ole kyseessä työsopimuksen automaattinen muuttuminen. En pysty seuraamaan Italian hallituksen kantaa tältä osin. Vaikka lait koskevat eri tilanteita, niiden molempien tavoite on sama: niiden tarkoituksena on, että työsopimuksessa otetaan huomioon työntekijän työkokemus. Lakien saman tavoitteen lisäksi niillä on myös sama vaikutus eli se, että työkokemus otetaan tosiasiallisesti huomioon. Lain 236/95 4 §:n 3 momentin osalta edellytyksenä on kylläkin, että yliopistot panevat mainitun artiklan täytäntöön oikealla tavalla.

61. C kohta: tämä kohta liittyy lain 230/62 sisältöön. On vielä selvitettävä, voidaanko lain sanamuotoa tulkita juuri niin, kuin komissio on sitä tulkinnut, eli siten, että työntekijän *yksilöllinen* työkokemus täytyy

14 — Mm. edellä alaviitteessä 10 mainittu asia.

ottaa huomioon. Kyseessä on kuitenkin kansallisen lain tulkinta, jota yhteisöjen tuomioistuimen ei tarvitse tehdä. EY:n perustamissopimuksen 48 artiklassa tarkoitetun syrjinnän toteamisen kannalta riittää mielestäni se, että laista 230/62 seuraa työoikeudellinen periaate, jota ei (kaikissa tapauksissa) sovelleta entisiin lehtoreihin nähden.

62. D ja e kohta: asiakirjoista käy — ainakin Palermon yliopiston osalta — ilmi, että eräät entiset lehtorit ovat vedonneet onnistuneesti kansalliseen tuomioistuimeen. Komissio katsoo, että tarve kääntyä tuomioistuimen puoleen, jotta voitaisiin varmistaa yhtäläinen kohtelu italialaisten työntekijöiden kanssa on jo sinällään yhteisöjen oikeuden vastaista. Mitä mieltä tästä lähtökohdasta ollaankin yleisesti ottaen, esillä olevassa asiassa on kyseessä yhteisöjen tuomioistuimen antaman sellaisen tuomion paneminen täytäntöön, josta seuraa Italialle jäsenvaltiona velvollisuus lopettaa yhteisön oikeuden rikkominen, jonka (entisten) vieraiden kielten lehtorien syrjintä muodostaa. Katson, että jäsenvaltio ei tällaisessa tapauksessa ole täyttänyt jäsenyysvelvoitteitaan, mikäli jokainen lehtori joutuu kääntymään erikseen kansallisen tuomioistuimen puoleen lopettaakseen yhä esiintyvän syrjinnän.

63. Siirryn komission viidenteen väitteeseen. Komissio vetoaa yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön, josta käy ilmi, että yhteisöjen oikeuden rikkomista esillä olevan asian tapaisessa asiassa tulee arvioida sen tilanteen mukaan, joka vallitsi perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä. Katson, että komissio on näin tehnyt riittävän selväksi sen, miksi sen ei tarvitse ottaa huomioon Italian hallinnollisessa käytännössä myöhemmin tapahtuneita muutoksia. On kiistatonta, että entisten lehtoreiden edun mukaista on, että yhteisöjen tuomioistuin antaa asiassa tuomion, jotta ne voivat ryhtyä oikeustoimiin Italian hallitusta tai kyseisiä yliopistoja vastaan. Lisäksi muistutan, että yhteisöjen oikeuden rikkomisen kannalta ratkaisevaa on saavutettu tulos, eivät Italian suorittamat ponnistelut.

64. Komission kuudes väite koskee sitä, voidaanko Italian hallitusta arvostella siitä, että se ei ole antanut hallinnollista kiertokirjettä lain 236/95 4 §:n 3 momentin tulkinnasta. Koska esillä olevassa asiassa ratkaisevaa on tulos, sillä voidaanko jäsenvaltio Italian toimintaa arvostella vai ei, ei ole mielestäni merkitystä. Lisään vielä, että mielestäni Italian hallituksen olisi ollut järkevää — varsinkin kun otetaan huomioon aiemmat tapahtumat eli asioissa Allué I ja Allué II annetut tuomiot — tehdä parhaansa entisten lehtorien syrjinnän lopettamiseksi. Uuden lain tulkintaa koskeva hallinnollinen kiertokirje ei tässä yhteydessä varmastikaan olisi ollut liioiteltua.

Ratkaisuehdotus

Edellä esitettyjen tosiseikkojen ja olosuhteiden perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin

1) toteaa, että Italian tasavalta ei ole noudattanut EY:n perustamissopimuksen 48 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 39 artikla) mukaisia velvoitteitaan eräiden julkisten yliopistojen hallinnollisten käytäntöjen ja sopimuskäytäntöjen osalta, koska se ei ole tunnustanut tai ei ole tunnustanut riittävällä tavalla entisille vieraan kielen lehtoreille, jotka on otettu uudelleen kielten alan asiantuntijoiksi, näiden aikaisemman työskentelyn perusteella saavuttamia oikeuksia, vaikka nämä oikeudet tunnustetaan muille kotimaisille työntekijöille;

2) velvoittaa Italian tasavallan korvaamaan oikeudenkäyntikulut työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaisesti.